

Herontwikkeling Olieveld Schoonebeek

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

17 november 2006 / rapportnummer 1441-183

commissie voor de milieueffectrapportage

Gedeputeerde Staten van Drenthe
Postbus 122
9400 AC ASSEN

uw kenmerk
33mb/a14/2006009823

uw brief
4 september 2006

ons kenmerk
1441-184/Ko/aa

onderwerp
Toetsingsadvies over het MER Heront-
wikkeling Olieveld Schoonebeek

doorkiesnummer
(030) 234 76 37

Utrecht,
17 november 2006

Geacht college,

Met bovengenoemde brief stelde u (als coördinerend bevoegd gezag) de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een toetsingsadvies uit te brengen over een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Herontwikkeling van Olieveld Schoonebeek.

Overeenkomstig artikel 7.26 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag de (ontwerp)besluiten en de evaluatiedocumenten krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

dr. D.K.J. Tommel
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Herontwikkeling Olieveld Schoonebeek

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Herontwikkeling Olieveld Schoonebeek

Advies op grond van artikel 7.26 van de Wet milieubeheer over het milieueffectrapport over de Herontwikkeling van Olieveld Schoonebeek,

uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van Drenthe door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.

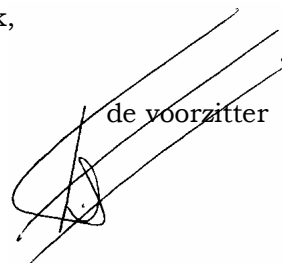
Herontwikkeling Olieveld Schoonebeek,

de secretaris

drs. G. Korf

de voorzitter

dr. D.K.J. Tommel

Utrecht, 17 november 2006

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. OORDEEL OVER HET MER	2
2.1 Algemeen	2
2.2 Toelichting op het oordeel.....	3
3. OVERIGE OPMERKINGEN OVER HET MER EN AANBEVELINGEN	3

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 4 september 2006 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in de Staatscourant nr. 173 d.d. 6 september 2006
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen
5. Notitie met vragen van de werkgroep naar aanleiding van het MER

1. INLEIDING

De Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (NAM) is van plan het olieveld Schoonebeek opnieuw in gebruik te nemen. Oliewinning uit dit veld is in 1996 stopgezet, omdat dit met de toenmalige technieken en infrastructuur niet langer economisch verantwoord geacht werd. De NAM denkt nu dat met nieuwe technieken herontwikkeling van het veld haalbaar kan zijn. Het voorstellen van de NAM omvat de productie en injectie van stoom, het winnen en behandelen van de olie, het transporteren van de olie naar de raffinaderij in Lingen (Duitsland) en het injecteren van het vrijkomende water in uit productie genomen aardgasvelden in Drenthe en/of Overijssel.

Voor de herontwikkeling zijn onderstaande besluiten nodig waarvoor milieueffectrapportage (m.e.r.) verplicht is:

- Wm-vergunning voor de inrichtingen voor de winning van meer dan 500 ton olie (bevoegd gezag is de Minister van Economische Zaken);
- Wm-vergunning voor de oprichting van een warmtekrachtcentrale (WKC) met een vermogen van meer dan 300 megawatt (bevoegd gezag is het College van Gedeputeerde Staten van Drenthe)¹;
- Wm-vergunning voor het injecteren in de diepe ondergrond van productiewater en ontheffing van het Lozingenbesluit (bevoegd gezag is/zijn de Colleges van Gedeputeerde Staten van Drenthe en/of Overijssel).

Bij brief van 4 september 2006² heeft de Provincie Drenthe als coördinerend bevoegd gezag de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde milieueffectrapport (MER). Het MER is op 8 september 2006 ter inzage gelegd³. Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.⁴ De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁵, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel informatie bevat over de inhoud van het MER die van belang is voor de besluitvorming en waarover zij een aanbeveling doet in het advies.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wm toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen van het MER, zoals vastgesteld op 5 november 2004;
- op eventuele onjuistheden;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER⁶.

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en gaat zij na welke onderdelen van het MER in aanmerking komen voor een positieve vermelding. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de tekortkomin-

¹ N.B. Mogelijk wordt de WKC geïntegreerd met een winningsinrichting; hiervoor is de Minister van Economische Zaken bevoegd gezag.

² Zie bijlage 1.

³ Zie bijlage 2.

⁴ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

⁵ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

⁶ Wm, artikel 7.10.

gen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluiten over de oliewinning, de oprichting van een warmtekrachtcentrale en de injectie van productiewater in leeggeproduceerde gasvelden. Is dat naar haar mening niet het geval dan betreft het een *essentiële tekortkoming*.

Tussentijds heeft de Commissie kenbaar gemaakt dat naar haar mening in het MER de informatie over zwavelwaterstof (H₂S) onvoldoende dan wel niet eenduidig was. Het bevoegd gezag heeft daarop besloten de initiatiefnemer te vragen hierover aanvullende informatie te verstrekken. Deze aanvulling op het MER, bestaande uit twee notities, is ontvangen op 26 en 27 oktober 2006.

Dit advies heeft betrekking op het MER met de aanvulling en richt zich met name op de essentiële tekortkomingen en de daarover verstrekte aanvullende informatie. Overige tekortkomingen worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

De Commissie adviseert de aanvulling bij de te nemen besluiten openbaar te maken.

2. OORDEEL OVER HET MER

2.1 Algemeen

De Commissie is van oordeel dat in het MER en de aanvulling tezamen de essentiële informatie aanwezig is.

De Commissie waardeert de manier waarop dit MER is opgezet, waarbij op verschillende niveaus van de informatie kan worden kennis genomen; in vogelvlucht in de Samenvatting, een meer gedetailleerd overzicht van het project in het Hoofdrapport, een gedetailleerde technische omschrijving in Rapport II en detailinformatie per aspect in de Bijlagen. Door deze opzet is het goed leesbaar voor alle betrokkenen en biedt het goede en bruikbare informatie om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming.

De door CE ontwikkelde afwegingsmethodiek voor het injecteren van productiewater vindt de Commissie voor dit specifieke project goed bruikbaar en goed toegepast⁷.

De Commissie achtte de informatie die in het MER wordt gegeven over de aanwezige concentraties zwavelwaterstof (H₂S) in het met de olie mee te produceren gas onvoldoende. Omdat het een zeer toxische stof betreft heeft de Commissie om nadere toelichting gevraagd.

⁷ Hiermee is echter niet gezegd dat deze methodiek voor alle projecten van dergelijke aard de meest aangewezen methode is ; hierover is nog nadere discussie nodig.

2.2

Toelichting op het oordeel

De vragen van de Commissie zijn weergegeven in de notitie 'vragen naar aanleiding van het MER' (zie bijlage 5). De Commissie wilde er zeker van zijn dat er geen kans bestaat op vrijkomen van het toxische gas H_2S , geurhinder door vrijkomen of affakkelen van kleine hoeveelheden, of overschrijding van de emissienormen bij verbranding ervan. Uit de aanvulling blijkt het volgende:

De te verwachten hoeveelheid H_2S in het met de olie meegeproduceerde gas kan variëren tussen 100 en maximaal 1.000 ppm. De te verwachten hoeveelheid H_2S in de pijpleiding van OBI naar WKC kan uiteenlopen van 100 tot maximaal 1.000 ppm, evenals in de gasleiding en in de oliewaterleiding van putlocaties naar OBI/WKC. (De OBI en WKC zijn gelegen op dezelfde locatie, verbonden met kort leidingwerk).

Het meegeproduceerde gas wordt gemengd met aardgas van de Gasunie en vervolgens in de afgassenketel van de WKC verbrand. Hiermee blijft de hoeveelheid SO_2 naar verwachting onder de BEES-A limiet van 35 mg/Nm³. Mochten de SO_2 concentraties alsnog te hoog worden, dan kan aanvullend H_2S -binder worden toegepast.

Bij de studie naar externe veiligheid is uitgegaan van de maximaal te verwachten hoeveelheid van 1.000 ppm H_2S in het in de WKC bij te stoken gas. Bij het hoofdstuk over de WKC in de MER wordt voor H_2S de waarde 1.500 mg/Nm³ genoemd. Het getal van 1.500 mg/Nm³ is de omzetting van 1.000 ppm H_2S naar de eenheid van mg/Nm³, afgerond tot een rond getal. Het productiegas zal niet separaat worden verstoekt, er wordt voldaan aan de BEES-A eis voor mee te stoken procesgas.

Affakkelen gebeurt in principe slechts bij het drukvrij maken van leidingen en installaties tijdens onderhoudswerkzaamheden (naar verwachting één maal per jaar) en daarbij wordt de brander zo ingesteld dat op grondniveau de concentratie H_2S (maximaal) 20 ppb (0,02 ppm) bedraagt (dit is nog net te ruiken).

De aanvullende informatie geeft daarmee voldoende inzicht in de concentraties H_2S in de verschillende onderdelen van het productieproces, de uitgangspunten voor de externe veiligheidsstudie en de daarmee verbonden effecten. Met deze informatie wordt voldoende onderbouwd dat de concentraties binnen de normstelling blijven.

3.

OVERIGE OPMERKINGEN OVER HET MER EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk geeft de Commissie adviezen die naar haar mening van belang zijn voor de kwaliteit van de besluitvorming, maar geen betrekking hebben op essentiële tekortkomingen van het MER.

Natura2000-gebied Springendal / Dal van de Mosbeek

In het Natura2000-gebied Springendal / Dal van de Mosbeek liggen drie van de vier injectielocaties voor het gasveld Tubbergen. Het voornemen is dit gasveld pas in een latere fase voor injectie van productiewater te gebruiken omdat er aan Duitse zijde van de grens nog gas uit dit veld gewonnen wordt. In paragraaf 25.6.4 wordt aangegeven dat de geluidseffecten van het voornemen op dit gebied pas worden uitgerekend wanneer injectie in dit gebied aan de orde is; deze zijn dus nog niet bekend.

Door injectie van productiewater zal de geluidshinder voor het gebied langer aanhouden dan in de autonome situatie. De Commissie acht het niet aanneemelijk dat dit geluid significante gevolgen heeft voor de kwalificerende soorten en habitats. Zij verwacht dan ook niet dat bovengenoemd punt de voorkeursvolgorde van de alternatieven (geredeneerd vanuit het milieubelang) zal veranderen. Daarom wordt dit punt niet aangemerkt als een essentiële tekortkoming.

Dit neemt echter niet weg dat over de gevolgen van waterinjectie voor het Natura2000-gebied in de zogeheten Oriëntatiefase van de Habitattoets uitsluitend gegeven moet worden voordat er een concreet besluit genomen wordt over injectie van productiewater in dit gasveld. Of en op welk moment een dergelijk concreet besluit genomen wordt is de Commissie nu niet bekend; uit mondelinge informatie van de initiatiefnemer is de Commissie gebleken dat dus mogelijk nog ca. 10 jaar kan duren.

■ De Commissie adviseert, alvorens een besluit te nemen over injectie van productiewater in het gasveld Tubbergen, een Habitattoets uit te voeren naar de gevolgen voor het Natura2000-gebied Springendal / Dal van de Mosbeek⁸.

In het algemeen is aan te bevelen in of nabij beschermde natuurgebieden rekening te houden met het tijdstip (overdag) en jaargetijde (niet in het voorjaar, bij voorkeur in de winter) waarin activiteiten in het kader van aanleg en onderhoud worden uitgevoerd, teneinde de invloed op de natuur zo klein mogelijk te maken.

■ De Commissie adviseert bij vergunningverlening voor de transformatie van de gasputten naar injectieputten in of nabij natuurgebieden rekening te houden met tijdstip en jaargetijde waarin de werkzaamheden zullen worden uitgevoerd.

Passende beoordeling voor overige natuurgebieden

In verschillende inspraakreacties wordt aangegeven dat significante gevolgen voor andere Natura2000-gebieden in Drenthe en Overijssel dan het gebied 'Springendal / Dal van de Mosbeek' niet zijn uit te sluiten en dat daarom een passende beoordeling zou moeten worden uitgevoerd. Naar de mening van de Commissie is in het MER voldoende onderbouwd dat bij normaal gebruik geen significante gevolgen voor de kwalificerende soorten en habitats van deze overige gebieden te verwachten zijn. Varianten waarbij significante gevolgen van normaal gebruik niet uit te sluiten zijn, bijvoorbeeld het in sloten of goten aanleggen van de olie-afvoerleiding bij het Natura2000-gebied Bargerveen, zijn bij de optimalisatie van de alternatieven al afgevalen.

Geluidseffecten van waterinjectie

In het MER zijn de geluidseffecten van waterinjectie in de leeggeproduceerde gasvelden in Twente grotendeels uitvoerig en inzichtelijk beschreven. Als autonome ontwikkeling wordt beschouwd het afbouwen van de gaswinningsactiviteiten en verwijdering van de installaties. In paragraaf 22.6.4 wordt echter aangegeven dat 'de nieuwe geluidscontouren binnen de huidige geluidscontouren liggen'. Dit kan ten onrechte de indruk wekken dat de huidige situatie

⁸ Indien uit de eerste stap van de Habitattoets (de Oriëntatiefase) blijkt dat er inderdaad significante gevolgen voor de kwalificerende soorten en/of habitats kunnen optreden zal een passende beoordeling moeten worden opgesteld en zo nodig de trits 'Alternatieven, Dwingende redenen van openbaar belang, Compensatie' moeten worden doorlopen.

als referentie is beschouwd, in plaats van afbouw van de gaswinningsactiviteiten en verwijdering van de installaties, zoals beschreven in paragraaf 5.2.

Landschappelijke visie en inpassing

De landschappelijke visie waar in het MER vanuit wordt gegaan is dat het 'winningslandschap' zichtbaar en inzichtelijk moet zijn en niet 'verstopt' moet worden. Uit de inspraak blijkt dat de landschappelijke inpassing voor omwonenden van groot belang is⁹. De Commissie adviseert daarom genuanceerd met dit uitgangspunt om te gaan zonder de hoofdstructuur van het landschap uit het oog te verliezen.

■ De Commissie adviseert om bij de besluitvorming inzicht te geven in locatiespecifieke landschappelijke inpassingsmogelijkheden van boorlocaties en transportsystemen.

In groter verband krijgen grensoverschrijdende visies, bijvoorbeeld op het beekdal van het Schoonebeekerdiep als geheel, of in het kader van Veenland/Natuurpark Moor, in het MER weinig aandacht.

■ De Commissie adviseert de betrokken overheden mogelijkheden tot afstemming in dit kader te betrekken bij de nadere uitwerking van de landschappelijke inpassing.

Uitstoot van NO_x

Op p. 148 van het MER staat aangegeven dat als streefwaarde voor de uitstoot van NO_x door de WKC 40 g/GJ NO_x gehanteerd wordt. Moderne WKC's kunnen echter een veel lagere uitstoot van minder dan 20 g NO_x/GJ halen. Zo is recentelijk voor gasturbines in het Rijnmondgebied een waarde van 28 g/GJ vastgelegd en zal voor een 2-tal nieuwe gasturbines zelfs een de-NO_x installatie worden toegepast. Op pagina's 439 en 440 van het MER wordt gesteld dat de-NO_x niet nodig is omdat 40g/GJ conform de BREF als Best Available Techniques (BAT) kan worden aangemerkt en de-NO_x niet kosteneffectief is. In de aanvulling geeft de NAM bovendien aan dat toepassing van de-NO_x leidt tot een hogere uitstoot van CO₂ en dat het daarom niet is meegenomen. De NAM geeft tevens aan dat mogelijk in de vergunningfase nader zal worden gekeken naar de meest recente toepassingen van technieken om de uitstoot van NO_x te verlagen.

De Commissie is van mening dat de uitstoot van 40 g/GJ weliswaar voldoet aan de vigerende regelgeving (onder andere BEES-A) maar dat als er betere waarden mogelijk zijn deze ook dienen te worden betrokken bij de afwegingen.

■ De Commissie beveelt aan om, zoals ook in de aanvulling genoemd, in de vergunningfase voor de bouw van de WKC opnieuw een afweging te maken over de toe te passen technieken op het gebied van verlaging van de uitstoot van NO_x.

Corrosie van leidingen

In verschillende inspraakreacties¹⁰ wordt ingegaan op de mogelijkheid dat de transportleidingen voor het injectiewater, die destijds zijn aangelegd voor gastransport, door het veranderde gebruik (sneller) zullen corroderen. Hierdoor zouden lekken kunnen ontstaan, waardoor het verontreinigde water schade aan natuur en grondwater zou kunnen toebrengen.

■ De Commissie adviseert alvorens de leiding in gebruik wordt genomen voor productiewater na te gaan op welke manieren er reguliere controle van de leidingen

⁹ Zie bijlage 4; o.a. de inspraakreacties met nummers 2, 9, 12, 23, 26, 30 geven aan het niet eens te zijn met het uitgangspunt om het winningslandschap zichtbaar te maken. Inspraakreactie 27 van P.J. van der Laan geeft aanbevelingen voor kleuren van de verschillende leidingen om zo de inzichtelijkheid van het winningsproces te vergroten.

¹⁰ Bijlage 4, nrs. 11, 23, 30.

kan plaatsvinden (bv. door middel van zogeheten 'intelligent pigs'), teneinde de kans op calamiteiten zo klein mogelijk te maken.

Evaluatieprogramma

Er is weinig bekend over mogelijke milieueffecten van opwarming door hete vloeistoffen in ondergrondse leidingen, zoals de olie-exportleiding en de productiewaterinjectieleiding.

- De Commissie adviseert mogelijke effecten van opwarming van de omgeving van het ondergrondse leidingstelsel voor hete vloeistoffen te monitoren en in het evaluatieprogramma op te nemen.

BIJLAGEN

bij het toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Herontwikkeling Olieveld Schoonebeek

(bijlagen 1 t/m 5)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 4 september 2006 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Provinciehuis Westerbrink 1, Assen
Postadres Postbus 122, 9400 AC Assen
www.drenthe.nl

T (0592) 36 55 55
F (0592) 36 57 77

provincie Drenthe

Aan:
Commissie voor de Milieueffectrapportage
t.a.v. de heer G. Draaijers
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen :	5 SEP. 2006
nummer	
dossier	1442-112+113
kopie naar :	HL

Assen, 4 september 2006
Ons kenmerk 33/MB/A14/2006009823
Behandeld door de heer W. Huizing (0592) 36 58 07
Onderwerp: Milieueffectrapport project Herontwikkeling olieveld Schoonebeek

Geachte heer,

De Nederlandse Aardoliemaatschappij (NAM) heeft op 9 mei 2006 een Milieueffectrapport (MER) bij ons ingediend voor het project Herontwikkeling olieveld Schoonebeek. Een aantal exemplaren van dit MER is reeds in juni naar u verzonden.

Het MER wordt vanaf 8 september 2006 ter inzage gelegd. Het indienen van zienswijzen is mogelijk tot 20 oktober 2006.

Afschriften van de kennisgevingen voor de gemeenten Emmen, Coevorden, Emlichheim, Hardenberg, Twenterand, Tubbergen, Dinkelland en Oldenzaal zijn ter informatie bijgevoegd.

Als coördinerend bevoegd gezag verzoeken wij u, mede namens de minister van economische zaken en het college van gedeputeerde staten van Overijssel, een advies uit te brengen als bedoeld in artikel 7.26 van de Wet milieubeheer.

De zienswijzen en adviezen over het MER die bij ons binnenkomen zullen wij zo spoedig mogelijk naar u doorzenden.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,
namens deze,

mevrouw M.P. Hall,
hoofd van de Productgroep Milieubeheer

Bijlage(n):
tk/coll.

BIJLAGE 2

Kennisgeving van het milieueffectrapport in Staatscourant nr. 173 d.d. 6 september 2006

Bekendmakingen

- Wet milieubeheer: Milieueffectrapport (MER) van de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) te Assen voor de herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek.

- Gemeentelijke inspraakverordening: Integrale Beleidsnota Herontwikkeling Olieveld Schoonebeek.

Gedeputeerde staten (GS) van Drenthe maken het volgende bekend, mede namens de minister van economische zaken, gedeputeerde staten van de provincie Overijssel en de colleges van burgemeester en wethouders van Emmen en Coevorden.

Op 6 mei 2006 is bij GS van Drenthe, als coördinerend bevoegd gezag, een MER ontvangen van de NAM te Assen. Dit MER beschrijft de plannen van de NAM voor de herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek, alsmede alternatieven en varianten en de daarvan te verwachten milieueffecten.

De gemeenten Emmen en Coevorden zijn voor-nemens gebruik te maken van een verklaring van geen bezwaar als bedoeld in artikel 19, tweede lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. De provinciale Notitie artikel 19 WRO 2005 biedt namelijk de mogelijkheid om op basis van een gemeentelijke sectorale beleidsnota deze verklaring aan te vragen.

Hiervoor hebben de colleges van burgemeester en wethouders van beide gemeenten gezamenlijk de Integrale Beleidsnota Herontwikkeling Olieveld Schoonebeek opgesteld. De beleidsnota ligt in het kader van de gemeentelijke inspraakverordeningen ter inzage.

Het MER en de beleidsnota liggen vanaf vrijdag 8 september 2006 als volgt ter inzage:

- bij de gemeente Coevorden op de publieksafdeling, loket Bouwen en Wonen, locatie Dalen, Hoofdstraat 2 te Dalen, op werkdagen van 8.30 uur tot 12.00 uur en op donderdagmiddag tevens van 16.00 uur tot 18.00 uur;
- bij de gemeente Emmen, afdeling Fysiek Ruimtelijke Ontwikkeling, Raadhuisplein 1 (gebouw C, kamer 301/303), tijdens kantooruren van 8.30 uur tot 13.00 uur. In de middag kunt u alleen na telefonische afspraak de stukken inzien. Hiervoor dient u contact op te nemen met het secretariaat, telefoonnummer (0591) 68 53 19;
- bij de Gemeentewinkel Schoonebeek, Kerkeind 1 te Schoonebeek, op maandag en woensdagmiddag van 13.00 uur tot 16.00 uur en op dinsdag en donderdagmorgen van 9.00 uur tot 12.00 uur;
- bij de provincie Drenthe, Stafgroep Communicatie, Westerbrink 1 te Assen, op werkdagen van 8.30 uur tot 17.00 uur.

Tot en met donderdag 19 oktober 2006 kan eenieder zienswijzen indienen op het MER. De zienswijzen kunnen schriftelijk (Postbus 122, 9400 AC Assen), of per e-mail (merschoonebeek@drenthe.nl) worden ingediend bij het college van gedeputeerde staten van Drenthe. Voor het indienen van een mondelinge zienswijze, alsmede voor een toelichting op het MER en de beleidsnota, kan men contact opnemen met mevrouw D. Wimmers van de provincie Drenthe, telefoonnummer (0592) 36 55 14.

Tot en met donderdag 19 oktober 2006 kan eenieder ook zienswijzen indienen op de beleidsnota. De zienswijzen kunt u sturen aan het college van burgemeester en wethouders van Emmen/Coevorden, p/a Postbus 30001, 7800 RA Emmen. Voor het indienen van een mondelinge zienswijze, kunt u contact opnemen met de heer F. de Jonge van de gemeente Emmen, telefoonnummer (0591) 68 53 17.

provincie **Drenthe**

Wet milieubeheer; een Milieueffect-rapport (MER) van de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) te Assen voor de herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek.

Gedeputeerde staten (GS) van Drenthe maken het volgende bekend, mede namens de minister van economische zaken en gedeputeerde staten van de provincie Overijssel.

Op 6 mei 2006 is bij GS van Drenthe, als coördinerend bevoegd gezag, een MER ontvangen van de NAM te Assen. Dit MER beschrijft de plannen van de NAM voor de herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek, alsmede alternatieven en varianten en de daarvan te verwachten milieueffecten.

Het MER ligt vanaf vrijdag 8 september 2006 als volgt ter inzage:

- bij de gemeente Dinkelland, afdeling Bouwen en Milieu, locatie Weerselo, Burgemeester Scholtensplein 1, Weerselo, op werkdagen van 8.30 uur tot 12.30 uur;
- bij de gemeente Tubbergen, afdeling Publiekszaken, Raadhuisplein 1, Tubbergen, op werkdagen van 8.30 uur tot 12.30 uur en op donderdag ook van 13.30 uur tot 19.30 uur;
- bij de gemeente Oldenzaal, publieksbalie in de hal van het stadhuis, Ganzenmarkt 1, Oldenzaal, op maandag van 12.30 uur tot 20.00 uur, op dinsdag, donderdag en vrijdag van 8.30 uur tot 13.00 uur en op woensdag van 8.30 uur tot 17.00 uur;
- bij de gemeente Twenterand, gemeentehuis Brinkstraat 3, Den Ham, op maandag, dinsdag en vrijdag van 8.30 uur tot 12.30 uur, op woensdag van 8.30 uur tot 12.30 uur en van 14.00 uur tot 16.00 uur, en op donderdag van 8.30 uur tot 19.30 uur;
- bij de gemeente Hardenberg, loket Bouwen en Wonen, Stephanusplein 1, Hardenberg, op maandag tot en met donderdag van 9.00 uur tot 16.00 uur en op vrijdag van 9.00 uur tot 12.00 uur;
- bij de provincie Overijssel, Luttengerstraat 2, Zwolle, bij de receptie op werkdagen van 9.00 uur tot 17.00 uur;
- bij de provincie Drenthe, Stafgroep Communicatie, Westerbrink 1, Assen, op werkdagen van 8.30 uur tot 17.00 uur.

Tot en met donderdag 19 oktober 2006 kan eenieder zienswijzen indienen op het MER en op de beleidsnota. De zienswijzen kunnen schriftelijk (Postbus 122, 9400 AC Assen) of per e-mail (merschoonebeek@drenthe.nl) worden ingediend bij het college van gedeputeerde staten van Drenthe. Voor het indienen van een mondelinge reactie, alsmede voor een toelichting op het MER, kan men contact opnemen met mevrouw D. Wimmers van de provincie Drenthe, telefoonnummer (0592) 36 55 14.

De hoofdlijnen van het project

Om de stroperige olie te kunnen winnen, is stoom nodig. Daarom wil de NAM op het voormalige NAM-emplacment ten noorden van Schoonebeek een warmtekrachtcentrale bouwen. Daarin wordt water, dat afkomstig is uit een nieuw te bouwen waterfabriek bij de rioolwaterzuiveringsinstallatie Emmen, verhit tot stoom. De stoom wordt door bovengrondse leidingen getransporteerd naar 19 winlocaties, alwaar deze in het olieveld wordt gepompt. Door middel van 15 m hoge hefinrichtingen wordt vervolgens een mengsel van olie en water omhoog gepompt. Dit mengsel wordt via bovengrondse leidingen getransporteerd naar een naast de warmtekrachtcentrale te bouwen oliebehandelingsinstallatie, alwaar de olie van het water wordt gescheiden.

De olie wordt via een ondergrondse leiding getransporteerd naar een raffinaderij in Lingen (Duitsland) en het vrijkomende water via ondergrondse, deels bestaande, leidingen naar lege gasvelden in Twente.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM)

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Drenthe (coördinerend bevoegd gezag); Minister van Economische Zaken; Gedeputeerde Staten van Overijssel.

Besluit:

- Winningsvergunningen voor de winning van meer dan 500 m³ olie (bevoegd gezag is de Minister van Economische Zaken);
- Wm-vergunningen voor het inrichten van oliewinningsinstallaties (bevoegd gezag is de Minister van Economische Zaken);
- Wm-vergunning voor de oprichting van een warmtekrachtcentrale (WKC) met een vermogen van meer dan 300 megawatt (bevoegd gezag is het College van Gedeputeerde Staten van Drenthe);
- Wm-vergunning voor het injecteren in de diepe ondergrond van productiewater en ontheffing van het Lozingenbesluit (bevoegd gezag is/zijn de Colleges van Gedeputeerde Staten van Drenthe en/of Overijssel).

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C17.2 / C18.5 / C22.1 / D18.3 / D22.1 / D24.2

Activiteit: Het winbaar maken van olie door middel van injectie van stoom, het produceren van olie, het scheiden van olie en productiewater en het injecteren van productiewater in leeggeproduceerde gasvelden.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 9 juni 2004

kennisgeving aanvulling startnotitie: 1 september 2004

richtlijnenadvies uitgebracht: 5 november 2004

richtlijnen vastgesteld: 22 november 2004

kennisgeving MER: 8 september 2006

toetsingsadvies uitgebracht: 17 november 2006

Bijzonderheden:

Het betreft een project dat uit verschillende activiteiten bestaat (zie onder 'Activiteit'). Deze activiteiten kennen elk hun eigen problematiek.

Met betrekking tot de oliewinning vond de Commissie in eerste instantie de informatie over zwavelwaterstof (H₂S) in het MER onvoldoende. Deze giftige stof bevindt zich van nature in het gas, dat meekomt met de oliewinning. De initiatiefnemer heeft voor aanvullende informatie gezorgd, waardoor duidelijk is geworden welke concentraties van zwavelwaterstof verwacht mogen worden en welke veiligheidsmaatregelen met betrekking tot deze stof genomen worden.

Met betrekking tot de injectie van productiewater in leeggeproduceerde gasvelden is met name het gasveld Tubbergen belangrijk. Drie van de vier plaatsen waar productiewater geïnjecteerd zal worden liggen in een Natura2000-gebied. Het is echter volgens de Commissie niet waarschijnlijk dat het geluid van de injectieapparatuur significante gevolgen zal hebben voor de soorten ten behoeve waarvan dit gebied is aangewezen. Ook denkt de Commissie dat de volgorde van de verschillende manieren om met het afvalwater om te gaan, geredeneerd vanuit het milieubelang, hierdoor niet zal veranderen. Waarschijnlijk zal het besluit voor injectie van productiewater in dit gasveld over

ca. 10 jaar genomen worden. Voorafgaand daaraan zal in ieder geval een Habitattoets moeten worden uitgevoerd.

Samenstelling van de werkgroep:

ing. W.G. Been
prof. ir. J.J. van der Vuurst de Vries
drs. K. Wardenaar (alleen toetsing)
ir. M.B. Schöne (alleen richtlijnen)
dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep:

ir. H.G. de Brabander (richtlijnen)
drs. G. Korf (toetsing)

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20060726	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	20060727
2.	20061007	Comité Oliewinning	Schoonebeek	20061016
3.	20061010	J. Dorgelo	Schoonebeek	20061016
4.	20061010	A.H.G. Platzer-Arling en H.M. Platzer	Schoonebeek	20061016
5.	20061010	A. Wierds	Schoonebeek	20061016
6.	20061010	L. van Eeden	Schoonebeek	20061016
7.	20061011	R.A.H.J. Maseland	Rossum	20061016
8.	20061012	Dorpsbelangen Schoonebeek	Schoonebeek	20061026
9.	20061018	De Weijer/Hidding	--	20061026
10.	20061018	T.Hudepohl-Ankoné	Oldenzaal	20061026
11.	20061019	T. Brummelhuis	Oldenzaal	20061026
12.	20061019	H. Ensink	Schoonebeek	20061026
13.	20061019	F. Ensink	Schoonebeek	20061026
14.	20061019	B. Paalhaar	Oldenzaal	20061026
15.	20061016	J.W. Olthof	Schoonebeek	20061026
16.	20061017	Landelijk Stroomdal + aanvulling Op20061105	Schoonebeek	20061026
17.	20061019	A.F.H. Braakhuis	Rossum	20061026
18.	20061010	NLWKN (ingetrokken)	Meppen (D)	20061026
19.	20061013	LC Schoonebeek	Groningen	20061026
20.	20061019	E. Blom	Coevorden	20061026
21.	20061019	E. Blom	Coevorden	20061026
22.	20061910	H.B. Steggink	Rossum	20061026
23.	20061019	LTO-Noord	Deventer	20061026
24.	20061019	J. Rotmensen	Coevorden	20061026
25.	20061019	O. Greven	--	20061026
26.	20061019	Gemeente Dinkelland	Denekamp	20061026
27.	200610120	P.J. v.d. Laan	Coevorden	20061026
28.	20061018	Landkreis Emsland	Meppten (D)	20061026
29.	20061020	Landesamt für Bergbau Energie und Geologie	Meppen (D)	20061026
30.	20061019	Milieufederatie Drenthe e.a.	Assen	20061026
31.	20061019	NWLKN (correctie op inspraak nr. 18)	Meppen (D)	20061026
32.	20061017	H.P.M. Punt	Oldenzaal	20061026
33.	20061015	Fam. Vennegoer op Nijhuis	Oldenzaal	20061026
34.	20061018	G.W. Nijskens	Schoonebeek	20061026
35.	20061018	Olthof A. en P.	Schoonebeek	20061026
36.	20061018	J. Drent	Assen	20061026
37.	20061018	K.A.W. Bos	Schoonebeek	20061026
38.	20061018	H. Tabak	Schoonebeek	20061026
39.	20061018	F.S. Furman	Schoonebeek	20061026
40.	20061018	G.J.M. Oude Luttikhuis-Merz	Mander	20061026
41.	20061018	D. Bindt en M.T.H. Boerboom	Schoonebeek	20061026
42.	20061018	F. Ensink	Schoonebeek	20061026

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
43.	20061018	Milieu Rondonne	Emmen	20061026
44.	20061018	Gemeente Oldenzaal	Oldenzaal	20061026
45.	20061019	Ministerie van LNV, directie Regionale Zaken aankondiging en zienswijze (d.d. 20061025)	Groningen	20061026
46.	20061016	J.C. Menkveld e.a.	Schoonebeek	20061026
47.	20061025	H.B. Steggink	Rossum	20061027
48.	20061025	Landkreis Grafschaft Bentheim	Nordhorn (D)	20061031

BIJLAGE 5

Notitie met vragen van de werkgroep naar aanleiding van het MER

MEMO

Van	: werkgroep Commissie voor de m.e.r.
Aan	: Provincies Drenthe en Overijssel, Ministerie EZ, NAM
Datum	: 17 oktober 2006
Onderwerp	: Vragen naar aanleiding van het m.e.r.
Kenmerk	: 1441

Geachte heer, mevrouw,

Bij brief van 4 september 2006 heeft de Provincie Drenthe als coördinerend bevoegd gezag de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) verzocht advies uit te brengen over het opgestelde milieueffectrapport (MER) voor de Herontwikkeling van Olieveld Schoonebeek (HOS). Na bestudering van het MER heeft de werkgroep een aantal onduidelijkheden op een enkel punt ge-signaleerd, namelijk de hoeveelheid H₂S in het productiegas. De werkgroep sluit niet uit dat hier sprake is van essentiële tekortkomingen van het MER en wil hierover een definitief standpunt bepalen op basis van een gesprek met u hierover.

Daarnaast heeft de werkgroep enkele opmerkingen naar aanleiding van het MER. Deze zullen in het toetsingsadvies mogelijk terugkomen, maar worden vooralsnog niet als essentiële tekortkomingen beschouwd. Deze punten hoe-ven dus in principe ook niet besproken te worden tijdens het geplande over-leg. In dit memo worden deze punten kort weergegeven zodat u op de hoogte bent van de opmerkingen.

H₂S in productiegas

In § 14.5, tabel 14.5 (p.173) wordt aangegeven dat het gas dat van de OBI naar de WKC geleid wordt, een gehalte aan H₂S heeft van 100 -1000 ppm. Op p.150 wordt echter vermeld dat het secundaire gas dat van de OBI afkomstig is, 1500 mg/m³ H₂S bevat; dit ligt boven de eerder genoemde range (aange-nomen dat 1ppm ongeveer gelijk staat aan 1,4 mg/m³ voor dit type gas). Het is ook niet duidelijk of deze getallen betrekking hebben op de gasstroom vóór of ná het verwijderen van H₂S.

Op p. 427 staat dat ten aanzien van emissies in het BREF een waarde van 10 mg/m³ wordt aangehouden. Ook staat hier dat voor mee te stoken raffina-de-rijgas het Refinery BREF een limiet geeft van 20-150 mg/m³. Uitgaande van de op p. 150 genoemde hoeveelheid van 1500 mg/m³ betekent dit dat de hoe-veelheid mee te stoken productiegas in de onderhavige WKC nooit meer kan zijn dan 10 % van het totale volume aan gas. Dit, indien het productiegas en het overige te stoken aardgas vóór verbranding gemengd worden. Op p. 150 wordt echter aangegeven dat het productiegas niet in de turbine, maar in de afgassenketel verstoekt wordt. Wij concluderen hieruit dat voor de afgassen-ketel niet voldaan wordt aan de in het BREF gehanteerde limiet.

Op p. 165 wordt vermeld dat aan dit gas H₂S-binder wordt toegevoegd, op p. 167 wordt ook aangegeven hoeveel, maar er wordt niet aangegeven om welke stof dit gaat. Evenmin wordt aangegeven hoe effectief deze stof is in het zuiveren van de gasstroom.

Uit het MER blijkt niet welke gasstromen met welke H₂S-concentratie eventueel in de grondfakkels kunnen worden verbrand als de compressor uitvalt (bijlage 9 p. 19). Zijn dit de 'atmosferische dampen' met de volle H₂S-concentratie of de gasstroom uit de 3-fasescheidingsvaten? En is deze laatste gasstroom dan wel al grotendeels van H₂S ontdaan?

De vragen zijn dus:

- wat is de te verwachten hoeveelheid H₂S in het op te pompen gas?
- wat is de te verwachten hoeveelheid H₂S in de pijpleiding van OBI naar WKC?
- Welke consequenties heeft dit voor het bijstoken van de WKC met productiegas, zijn hier problemen te verwachten?
- Is er in de externe veiligheidsstudie uitgegaan van 1500 mg/m³ H₂S in het secundair gas bij de WKC?
- Indien het productiegas separaat van het overige gas verstookt, wordt dan voldaan aan de in het BREF gestelde limiet voor mee te stoken raffinaderijgas?
- In geval de compressor uitvalt, wat is dan het H₂S gehalte van het d.m.v. grondfakkels af te fakkelen gas?

De reden waarom de Commissie dit een essentieel punt acht, is de toxiciteit van H₂S in hoge concentraties.

Verder heeft de Commissie enkele vragen, welke in het toetsingsadvies mogelijk zullen terugkomen, maar die vooralsnog niet als essentiële tekortkomingen worden beschouwd. Deze zijn hieronder weergegeven.

Additionele vragen:

Uit het MER kan worden opgemaakt dat er slechts 2 reguliere emissiepunten zijn, te weten de afvoer van rookgassen vanuit 1) de WKC en 2) de fakkels. De werkgroep vraagt zich af of dit juist is, met andere woorden: zijn alle andere systemen geheel gesloten uitgevoerd?

Wat zijn de emissies bij storingen? Hoe zeker is het dat de fakkels slechts 1 dag/jaar in werking zullen zijn (bijvoorbeeld in geval van een storing aan en reparatie van de cruciale compressor waarop alle opslagvaten en tanks zijn aangesloten)?

Er wordt niet gesproken over diffuse emissies (lekverliezen) en deze worden niet gekwantificeerd. De werkgroep wijst er op dat de Nederlandse aardolie industrie vanaf 2005 deze emissies conform het zogenaamde VOS-protocol moet kwantificeren en beperken. Zeker gezien de aanwezigheid van H₂S acht de werkgroep dit van belang.

Ook is de werkgroep van mening dat paragraaf 19.5 weinig informatie geeft over mogelijke geurbronnen. Bij raffinaderijen is de ervaring dat het verbranden van H₂S houdend gas wel degelijk geurhinder veroorzaakt. Waarom is hier in het MER niet vanuit gegaan?

MMA

Ten slotte is de werkgroep van mening dat het MMA erg dicht bij het voorkeursalternatief ligt en dat optimalisatiemogelijkheden niet maximaal verkend zijn. Hierbij wordt gedacht aan de volgende punten:

De techniek van het opslaan van CO₂ in olievelden om CO₂-emissie te beperken is de laatste jaren sterk in opkomst. In paragraaf 9.3.2 wordt beschreven dat CO₂-berging bij het onderhavige project technisch mogelijk is. Waarom is deze techniek geen onderdeel van het MMA?

In de richtlijnen is aangegeven dat voor de inrichting van de potentiële winningslocaties varianten met een verbeterde landschappelijke inpassing moeten worden ontwikkeld. Dit geldt in ieder geval voor het geheel of gedeeltelijk verdiept aanleggen van de pompen en het inpassen van de pompen door het aanbrengen van begroeiing en keuzes in het uiterlijk. Hierover wordt in het MER slechts aangegeven dat het graven de bodems te veel stoort en niet past bij de 'tijdelijkheid' (25 jaar) van de installaties. Naar de mening van de werkgroep is de periode dat de installaties in het landschap 'te gast zijn' weliswaar tijdelijk, maar in de beleving van inwoners behoorlijk lang en zou er in het MMA een gebiedsgerelateerde nuancering aangebracht kunnen worden in de principeoplossingen. Bijvoorbeeld het in het beekdal wel ingraven van installaties en op hogere gronden niet.

Op p. 148 staat aangegeven dat als streefwaarde voor de uitstoot van NO_x door de WKC 40 g/GJ NO_x gehanteerd wordt; dit lijkt de werkgroep tamelijk conservatief; moderne WKC's kunnen een uitstoot <20 g/GJ halen. Zo is recentelijk voor gasturbines in het Rijnmondgebied een waarde van 28 g/GJ vastgelegd en zal voor een 2-tal nieuwe gasturbines zelfs een de-NO_x installatie worden toegepast. Op pagina's 439 en 440 wordt gesteld dat de-NO_x niet nodig is omdat 40g/GJ conform de BREF als BAT kan worden aangemerkt en de-NO_x niet kosten-effectief is. De werkgroep is van mening dat verdergaande NO_x reductie <40g/GJ onderdeel had moeten zijn van het MMA.

We zouden graag op maandag 30 oktober overleggen met de NAM en het coördinerend bevoegd gezag. Dit overleg kan plaatsvinden op het kantoor van de Commissie, van 09.30 – 11.30. Dit overleg dient primair om de vragen met betrekking tot de H₂S-problematiek te beantwoorden. Indien het mogelijk is de vragen met betrekking tot H₂S direct te beantwoorden is het voorgestelde overleg wellicht overbodig. In dat geval verzoek ik u contact met mij op te nemen.

Met vriendelijke groet,

Geertje Korf
Werkgroepssecretaris

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Herontwikkeling Olieveld Schoonebeek

Door de beschikbaarheid van nieuwe technieken is het voor de Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (NAM) mogelijk het olieveld Schoonebeek opnieuw in gebruik te nemen. Het voornemen van de NAM omvat de productie en injectie van stoom, het winnen en behandelen van de olie, het transporteren van de olie naar de raffinaderij in Lingen (Duitsland) en het injecteren van het vrijkomende water in uit productie genomen aardgasvelden in Drenthe en/of Overijssel. Hiervoor zijn verschillende besluiten nodig, waarvoor een milieueffectrapportage (m.e.r.) is opgesteld. In deze m.e.r. zijn de effecten onderzocht van het winnen en behandelen van de olie, het transport van de olie naar de raffinaderij en verschillende manieren om om te gaan met het vrijkomende productiewater. Bevoegd gezag zijn de provincies Drenthe en Overijssel en het Ministerie van Economische zaken.

ISBN-10: 90-421-1939-X

ISBN-13: 978-90-421-1939-0